

μηστέρσέσ έσ μύνέσζετ

ΝÉΠΜÚVÉΣΖΕΤΙ ΗÍRΜΟΝΔÓ

ΝΕΣΖ - XXI. ÉVΦΟΛΥΑΜ - 2014. ÁΠΡÍΛÍΣ

mesterség és művészet

mesterség és művészet

művészet

mesterség és művészet

mesterség és

mesterség és művészet

mesterség és művészet

művészet

mesterség és művészet

mesterség és

mesterség és művészet

mesterség és művészet

művészet

mesterség és művészet

mesterség és

mesterség és művészet

mesterség és művészet

művészet

mesterség és művészet

mesterség és

mesterség és művészet

mesterség és művészet

művészet

mesterség és művészet

mesterség és

mesterség és művészet

Tisztelt Olvasó,

mivel 2014-ben a Mesterségek Ünnepének kiemelt témája a fémművesség, lapszámainkban mi is fémművességgel foglalkozó kézműveseket, mestereket, mesterségeket igyekszünk bemutatni a harangöntőtől a kovácson, késeseken át a tűzzománc-, ékszerkészítőig, hogy csak néhányat említsünk.

Továbbra is kíváncsiak vagyunk, mi foglalkoztatja leginkább a mai mestereket, kézműveseket, milyen nehézségekkel kell szembenéznüik. Szeretnénk helyzetjelentést adni, és azokat a problémákat felvetni, megbeszélni, fórumot kínálva a kézműveseknek, amelyek valóban érdeklik őket. Írásaikat, véleményüket továbbra is várjuk: neszfolk@nesz.hu

Türk Timea

Tartalomjegyzék

2 Útinapló

- 4 – Ahol van a kultúrára pénz és nyilvánvaló érték a hagyomány
- 12 – Mézeskalács kiállítás és bemutató a San Isidro Múzeumban

14 Mesterek és műhelyek

- 16 – Végy jó minőségű agyagot, és távolíts el belőle minden szennyeződést!
- 24 – Archaikus formák modern ékszereken
- 28 – A Dobozi temető kincseitől a ragyogóégetésig
- 34 – Határtalan művészet

40 In memoriam

- 42 – Elment Szász Berei Vilma szalmafonó

44 Hírek

- 46 – Vándorlás a kézműves szakkörök között
- 49 – Pro Turismo Elismerő Oklevél
- 50 – XIV. Textiles Konferencia Békéscsabán
- 58 – A Csipke Szakmai Bizottság 2013. évi beszámolója
- 59 – Vándorló fazekas segítők
- 60 – Könyvajánló

Útikalauz

útmapló

Ahol van a kultúrára pénz és nyilvánvaló érték a hagyomány

Mézeskalács kiállítás és bemutató a San Isidro Múzeumban

2013 novemberében egy magyar küldöttség is részt vett a **Kínai Nemzetközi Kézműves és Kulturális Termékek Expóján** (China (Guizhou) International Folk Crafts & Cultural Products Expo 2013) Kína Guizhou tartományának Guiyang városában. Harminc országból, minden földrésről érkeztek kézművesek és szakértők a több mint négymillió, látványosan fejlődő, épülő Guiyangba. A rendezvényt a Nemzetközi Népművészeti Szervezet, az IOV (International Organization of Folk Arts) és a Kínai Népköztársaságbeli Guizhou Tartomány kormánya rendezte egyfajta világ kézműveseinek seregszemléjeként.

Magyarországról a Népművészeti Egyesületek Szövetsége (NESZ) és a Hagyományok Háza kapott meghívást. Hazánkat négy kézműves képviselte a Hagyományok Háza szervezésében: Gosztonyi Zoltán, csont- és szarufaragó, a népművészet mestere, Mosonyi Éva, tojásíró népi iparművész, Péter Szidónia, népi ékszerkészítő, gyöngyfűző és Barsi Gizella, csipkeverő. A NESZ részéről Igyártó Gabriella ügyvezető, a Hagyományok Házából Illés Vanda, a Népi

Iparművészeti Osztály munkatársa és Hont Angéla megbízott menedzsment-vezető vett részt a rendezvényen.

A kétnapos expó nemcsak kiállítás volt, hanem vásár és verseny is. Hatalmas, több ezer négyzetméteres hangárok szolgáltak helyszínül az expónak, amelyek csak az egynegyedét foglalta el a nemzetközi rész. Ausztráliától Észak-Amerikáig, Pakisztántól Örményorszáig, Kenyától Írorszáig mindenféle mesterség és mesterember jelen volt. Aki kíváncsi volt, képet kaphatott a hagyományos indiai vagy az indonéz bábkészítésről, a belga csipkeverésről, a holland fafaragásról vagy akár a magyar tojásfestésről is, természetesen az olyan hazai mesterségek mellett, mint a kínai batikolás, ezüst ékszer készítése vagy papírvágás. A másik három hangárban a szervezőknek a saját kultúrájuk és termékeik bemutatása volt a célja. Az egyikben az expónak helyet adó, Kína délnyugaton fekvő Guizhou (magyar átírással Kujcsou) tartomány különböző városai, területei, termelői, cégei mutatkoztak be, egy másikban pedig a helyi termékek vására zajlott a teától a

rizspálinkán át a viseletekig és a porcelánokig. Bár a szervezés néha elég ad hocnak tűnt, a programok sokszor óráról órára változtak, arra azért jutott külön figyelme a szervezőknek, hogy a sajtó megfelelő tájékoztatást és lehetőséget kapjon a híradásra. A megnyitó előtti nap csak a sajtó képviselői látogathatták a hatalmas expo épületeit, és magát a kiállítást is pompás ünnepséggel nyitották meg, amelyen minden ország a saját népviseletében vett részt: kiváló fotó- és videotémát nyújtva a médiának.

A magyar kézműves tárgyaknak és mesterségeknek óriási szakmai és közönségikere is volt. A magyar pavilon körül állandó tolongás volt, így még az is nehézséget okozott, hogy a szervezők által kért mesterség bemutatókból valamit mutassunk, hiszen a folyamatos árusítás miatt erre alig adódott lehetőség. A résztvevő kézműves mesterek a maguk által kiválasztott tárgyakkal indulhattak az expo versenyén. A nemzetközi szakértőkből álló zsűri Barsi Gizella és Gosztonyi Zoltán alkotásait Ezüst díjjal ismerte el.

A negyvenhárom millió lakosú Guizhou tartományban harmincnycel nemzetiiség él együtt, példamutatóan őrizve saját kézműves és népművészeti hagyományát. Az út során volt alkalom megtapasztalni (az expón is, valamint a külföldieknek szervezett tanulmányi kiránduláson is) a kínaiak példamutató hozzáállását a kulturális turizmushoz, helyi értékek védelméhez, nemzetiségek kultúrájának megőrzéséhez. A mesteremberek mellett külön szakértőket is hívtak minden országból, akik-

nek külön programokat és egy konferencia-beszélgetést szerveztek. A találkozó gyenge pontja is itt mutatkozott azonban meg, a különféle országok szakértőinek ilyenfajta koncentrációja több hasznos információhoz, érdekes és tanulságos példához jutathatta volna a résztvevőket a megfelelő programok (kerekasztal-beszélgetések, workshopok) megszervezésével.

Az expot követő napon az egész társaságnak kirándulást szerveztek, hogy megmutassák az ezer-háztartásos Miao falut. A közel 9 milliós miao kisebbség Kína délnyugati részén lakik, főként a hegyekben, közel 50 százalékuk pedig Guizhou tartományban. Saját nyelvük van (különböző dialektusokkal) és rendkívül gazdag népművészetük különleges építészettel, csak a népviseletükben megkülönböztetnek 160 félért. Az eredetileg 12 faluból álló Xijiang Miao „falut” ma 1200 család (közel 6000 ember lakja), így a legnagyobb miaok által lakott település. Az egyfajta szabadtéri múzeumként működő települést a mai napig lakják, a sajátos történelmi és gazdasági körülményeknek köszönheti, hogy addig a pillanatig érintetlen maradt, amikor már érték volt a hagyomány és ma már

tudatosan figyelnek a megőrzésére. A szokások felelevenítésével és bemutatásával (pl. a vendégek hagyományos, zenével, énekkel és rizspálinkával való üdvözlése), fesztiválok és kulturális

műsorok rendezésével, a vendégek kiszolgálására épülő idegenforgalommal a helybelieknek nem kell azon aggódniuk, hogy miből fognak megélni. Minden részletre odafigyelnek, a városba

nem engednek be gépkocsit, a turisták helyi közlekedését elektromos autókkal oldják meg. A hely láthatóan folyamatosan fejlődik, most hoztak létre egy olyan múzeumot és kulturális központot, ahol a világ kézműveit várják workshopokat, kézműves-bemutatókat tartani a helybeli fiataloknak.

A múzeum anyagának első darabjai a mostani expón résztvevő – így a magyar – kézművesek által felajánlott tárgyak.

Ez a fajta odafigyelés és a helyi kultúrának a külföldiek által való megismertetésére való, pénzt és energiát nem kímélő törekvés utunk alatt mindvégig jól érzékelhető volt. Autentikusságban és a hagyományos kultúrának a 21. században is élhető módon való továbbörökítésében talán ma még ők tanulhatnak tőlünk, de biztos vagyok benne, hogy a helyi vezetők, politikusok, szakemberek munkája ezzel a fajta gazdasági támogatással hamarosan Kínát népművészeti nagyhatalommá teszi.

Hont Angéla

Személyes Mézeskalács kiállítás és bemutató a San Isidro Múzeumban

A karácsonyi ünnepekre való készülődéssel egyidejűleg, 2013. november 29-től mutatták be a magyar mézeskalács készítést és hagyományait a madridi San Isidro Múzeumban. A Magyar Nagykövetség, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége szervezésében, a Mézeskalács Szakmai Bizottság közreműködésével létrejött kiállítás megnyitóján Pedro Corral, Madrid Önkormányzat művészeti, sport és turisztikai főigazgatója, valamint Tóth Katalin, a Vidékfejlesztési Minisztérium helyettes államtitkára mondott beszédet. A látogatók 2014. január 12-ig gyönyörködhetnek a több mint húsz magyar mézes mester által készített közel 300 darab mézeskalács figurában. A kiállítás hangulatát emelte, hogy az első két hétben a látogatók maguktól a mesterektől leshették el a mézeskalács díszek és ajándéktárgyak készítésének fortélyait.

Mesterek és műhelyek

Végy jó minőségű agyagot, és távolíts el belőle minden szennyeződést!

Archaikus formák modern ékszereken

A Dobozi temető kincseitől a ragyogóégetésig

Határtalan művészet

Gombos Miklós harangöntő mester 1953-ban született Budapesten. Édesapja, Gombos Lajos Magyarország aranykorszak harangöntő mesterének, annak a Szlezák Lászlónak a nevelt fia, aki 1910-ben száz főt alkalmazó üzemet működtetett Budapesten. A harangöntő mesterség apáról fiúra szállt, a családi hagyományt és műhelyt ma már ő folytatja Ferenc nevű fiával Örbottyánban. Harangjai eljutottak a világ sok országába, többek között Kamerunba, Tanzániába, Németországba, Olaszországba, Ausztriába, Oroszországba, Izraelbe. Hagyományos harangok, harangjátékok, különleges harangtartó és elektromosítható lengőszerkezetek készítésével, helyszíni szerelésével foglalkozik. Bővebben: www.harangontode.hu

Gombos Miklós
Végy jó minőségű agyagot, és távolíts el belőle minden szennyeződést!

BESZÉLGETÉS GOMBOS MIKLÓS HARANGÖNTŐ MESTERREL

A harang szava egykor végigkísérte az emberek életét, rendbe fogta hétköznapjaikat, ünnepeiket. Mára vesztett fontosságából, de a mai ember számára is érthető a régi latin mondás, *vivos voco, mortuos plango, fulgura frango*, azaz az élőket hívom, a halottakat elsíratom, a villámokat megtöröm. A harang szava egyszerre jelent emlékeztetést, hívást, figyelmeztetést, védelmet és védekezést is. Minden közösség sokat áldozott arra, hogy szépen csengő, hírüket messze vivő harangja legyen. Nagyjából tudjuk, hogy egy adott településen mikor és miért harangoznak, de vajon tudjuk-e, hogy miért szólnak minden délben a harangok? 1456-ot írunk: II. Mehmed szultán félelmetes seregével Magyarország ellen indul. A kor szokásának megfelelően III. Callixtus kereszties hadjáratot hirdet, pápai bullájában pedig minden hívőt imádkozásra szólít a kereszténység védelmében. Bő 500 év távlatából elgondolkodtató, vajon a harangszó nyomán elmondott imának lehetett-e sorsdöntő szerepe a Kapisztrán és Hunyadi János által vezetett seregek győzelmében az oszmánok ellen Nándorfehérvárnál? Sokan így gondolták és lett a küzdelemre hívó harangszóból a törököket 70 évre sikeresen megállító ünnepi harangszó. 1500-ban VI. Sándor pápa egy újabb török veszedelemtől tartva pápai bullájában már arról rendelkezik, hogy a harangszó ezentúl minden délben szólaljon meg és emlékeztessen arra, hogy a kereszténység védelme és az összetartás mindenkor és mindenhol fontos kötelesség.

2000-ben az akkori kulturális minisztérium megbízásából, a Déli harangszó projekt keretében találkoztam Gombos Miklós harangöntővel. A déli harangozást elrendelő pápai bulla 500. évfordulóján kértük fel őt egy harang elkészítésére a pápa részére. A projekt során egy tanulmánykötet is született, melyben többek között a harangozás szokásának kialakulásáról, a magyarországi harangkészítés több évszázados múltjáról, a harangozás liturgiájáról, az ehhez kapcsolódó néprajzi szokásokról lehet olvasni (*Déli harangszó. Tanulmányok a pápai rendelet jubileumára*. Szerk.: Visy Zsolt. Mundus Kiadó, Budapest, 2000).

Régi magyarországi harangöntő család tagja, ez olvasható a honlapján. Mit jelent ez, kik voltak a felmenők között?

A régi harangöntő család: elődünk, Szlezák László, Magyarország aranykorszak harangöntő mestere, aki a Pozdrek és Thúri harangöntő cégnél tanult, később ott is dolgozott, majd 1910-től már önállóan, független harangöntőként dolgozott, és Angyalföldön, a Frangepán utcában (XIII. kerület, Budapest) alapított harangöntődét. A párizsi világkiállításon sikeresen szerepelt. Hogy fűzték-e rokoni szálak Pozdrek és Thúri harangöntőkhöz, azt nem tudom, de az biztos, hogy mindhárman a Felvidékről jöttek.

A családi hagyomány egyértelműen a harangöntés, a harangkészítés mesterségének kitanulása felé vitte fiatalként? Hol tanult, kik voltak a mesterei?

Édesapám, Gombos Lajos már Szlezák Lászlónál tanulta a mesterséget, a fogadott fia volt, míg Rákosi be nem záratta a harangöntődét 1952-ben. 1958-ban édesapám vezetésével néhány ember, aki a Szlezák cégnél dolgozott, Örb-

szentmiklóson újraélesztette a szakmát. Én nála ismerkedtem ezzel a szép hivatással, kis kerülővel, de itt tettem le a voksot a szakma mellett. 1984-ben önállóan kezdtem a szülői műhelyben dolgozni, 1993-ban saját műhelyt alakítottam ki, hogy a modern öntődei technológiákat megkíséreljem ötvözni az ősi öntéssel. Kisebb-nagyobb sikerrel meg is történt. Az eredmény – rövidebb idő alatt jobb minőségű termék.

Mennyire tartják titokban a mesterségbeli tudást?

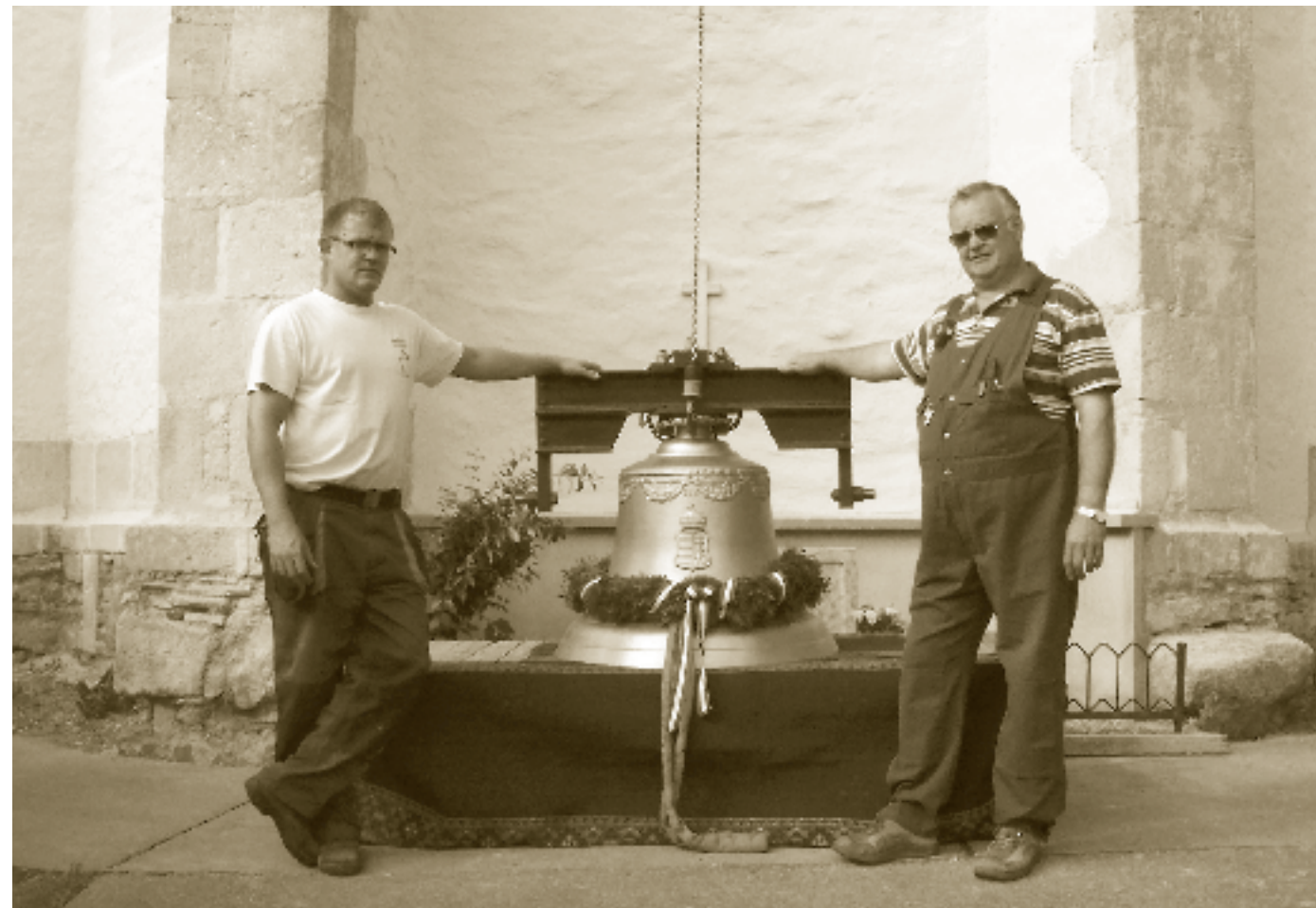
A mesterségbéli gyakorlatot és „tudást” nem titkoljuk, hiszen nincs értelme. A műhelyben folyamatosan tárlatvezetések zajlanak különböző csoportoknak, szakmai előadások kíséretében. Hunyadi János és a Kapisztrán Barát 1456-os győzelmének tiszteletére a június 21. körüli hétvégén is filmvetítéssel egybekötött tárlatvezetés viszi végig az érdeklődőket a műhely területén. Órbottyán nemrégiben város lett, és a Harangok napját mindenféle kulturális programmal ünnepeljük.

Van kapcsolata más mesterekkel?

Ismerek néhány szakmabélit: a Felsinszki családot, a Grassmayer családot Ausztriában, a Bachart családot, jártam az olaszországi Di Poli műhelyben, Svájcban Aaruban, a hollandiai Fritzenél, és a Pelmer műhelyben is, a francia Pacchard cég képviselőjével is találkoztam, szóval tudunk egymásról.

Ha meglát, meghall egy harangot, akár a sajátját, akár egy ismeretlent, mire gondol először? Mit lehet megállapítani egy harang hangjából? Mitől jó egy harang?

Ha meglátok egy szép művű harangot, örülök, főleg, ha a hangja is kedves a számomra. Ha templom közelében hallom meg a harangot, az első, amit észreveszek, hogy emberi kéz, vagy gép húzza. Sőt azt is, hogy az az ember jó kedvvel, érzéssel teszi-e azt, amikor harangoz. A harang hangja színes, felhangokból áll, 4-6 hangot ki lehet hallani a domináns hang mellett. A harang kizengése hosszú, egy kondításra kb. 40-60 másodperc. A hosszú kizengés nagyon szépen messzire hangzó harangszót hoz létre. Azt öröm hallgatni, bárki készítette. A következő dolog, ami termé-

szetesen örömet okoz, hogy ha egymáshoz viszonyítva harmonikusan szólnak.

A honlapján a harangöntés címszó alatt ez szerepel: mindent, amit tudni kell és lehet. Majd magáról a technológiáról frappánsan megjegyzi: A haranghoz, mint egy jó étel recepthez végy jó minőségű agyagot, és távolíts el belőle minden szennyeződést! És aztán jönnek a praktikák a magkészítéshez; az álharang-, a köpeny készítéséhez; az öntés előkészítéséhez, magához az öntéshez, a kiadásához. Az öntés akár egyszerűnek is tűnhetne: Olvasd fel a 22% ón bronzot; jól salakold le; lassan engedd a fémot, ahogy a minta megkívánja; a jól megtöltött minta barátságos mortyogó hanggal jelzi, hogy megtelt; a többi fémot vezesd tovább a következő mintáig és lassan engedd be az ércet a formába!

Mi a legnehezebb művelet és mi a legszebb pillanat ebben a mesterségben?

Mint minden szakmának, ennek is vannak nehézségei: 6-7-9 hónap alatt készül el egy-egy harang, nagyon sok odafigyelést igényel. Az öntés, amíg a minta megtelik ércel, öt perc alatt lezajlik. Utána rá 3-4 naptól hat hónapig

terjedő időszakban tudod csak meg azt, hogy hogyan készültél fel a nagy pillanatra. A harang mintája 5 hónapig készül, az öntés négy harang esetén sem több mint hat perc... Természetesen előfordult már a 30 év alatt, ami nem úgy sikerült, ahogy szeretttük volna, de abból élünk, hogy a munkánk 99%-ban sikeres.

A legszebb pillanat az, amikor kibontáskor a még szürke öntvényen szépen sikerültek a díszek, a betűk olvashatók, és a hangja olyan, amilyet terveztünk.

Eddig még egy elkészült harangom sem maradt lenn a földön. A munka olyan, mint a házi feladat, meg kell csinálni, ha kész, az már örömet okoz.

Mire a legbüszkébb harangöntőként és emberként?

A legbüszkébb talán az 1992-es sevillai világkiállítás Makovecz Imre által tervezett magyar pavilonjába került 14 db harangomra voltam (kibővített oktáv hangterjedelmű bronz harangjátékot szolgáltattak meg), hiszen azt több ezer ember láthatta és hallhatta. Utána Argentínától kezdve Izraelen át a Mánusz szigetig, sőt Ausztráliáig is eljuthattak rólunk a

vittem, 430 000 Ft + Áfa. Ebből a munkából anyagi gazdagságra nem lehet számolni, de lelkire annál inkább. A vállalkozásunk nemcsak harangöntéssel foglalkozik, hanem a harangokhoz tartozó lengő- és állványszerkezetek tervezésével és gyártásával is, s mindenfajta, a harangokkal kapcsolatos munkát – a villamosítástól a csapágyazásig – elvégezzük, de öntöttünk már ágyúcsövet is.

Mi lesz az utánpótlással? Van, aki tovább vigye ezt a családi örökséget?

Öröm az, hogy sokan megkeresnek, a világ minden részéről. Öröm az, hogy fiam velem dolgozik több, mint 10 esztendeje. Öröm az, hogy a családom mögöttem áll. Öröm az, hogy az unokám közölte velem: ő is ezt szeretné csinálni, sőt már a maga módján tanácsokkal lát el. Ő még csak 9 éves. Ilyenkor mondom neki: a próféta beszéljen belőled.

A harangjaim hirdetik Isten dicsőségét, a szeretetet, a békességet, azon a helyen, ahol éppen szolgálatban vannak...

Türk Timea

hírek, mert ezekről a helyekről igény keletkezett a munkám és a harangjaim iránt.

2000-ben négy harangom is megfordult II. János Pál pápánál, erre is nagyon büszke vagyok.

Mennyi egy harang piaci ára? Meg lehet ebből élni?

A harang piaci ára változó, mi nagyon olcsók vagyunk, mert csak így tudunk fennmaradni. Egy olyan 56 kg-os harang, amit a Vatikánba

Németh Orsolya 1968-ban született Székesfehérváron, ahol azóta is él. 28 éve foglalkozik ékszerkészítéssel. 1993 óta a Fejér Megyei Népművészeti Egyesületnek, 2000 óta a Fehérvári Kézművesek Egyesületének, 2011 óta a Magyar Kézműves Szövetségnek a tagja. 1989-ben okleveles ékszerkészítő képzésen vesz részt a Néprajzi Múzeumban. 2010–2012 között elvégzi az ötvös-aranyműves szakot a budapesti Kézműipari Szakképzőben. Lányával, Tárnok Orsolyával, aki szintén ötvös-aranyműves, közös tervezésű ékszereket készítenek, mindenki számára hozzáférhető áron. Archaikus elemeket a mai, modern formával ötvözik, hogy a mostani viselethez is hordhatók legyenek.

Németh Orsolya

Archaikus formák modern ékszereken

BESZÉLGETÉS NÉMETH ORSI ÉKSZERKÉSZÍTŐ KÉZMŰVESSEL

Németh Orsi Székesfehérváron élő ékszerész-kézműves több mint két évtizede foglalkozik ékszerkészítéssel. Ékszereit ezüstözött fémből, üvegek felhasználásával készíti; arra törekszik, hogy a tradíció és modernség összhangja jellemezze kézműves munkáit. A szakma és a közönség megbecsülését mutatja, hogy több egyéni és csoportos kiállításon vehetett részt, nagy sikerrel.

Mikor találkozott először népi-kézműves ékszerekkel? Mi ragadta meg az ékszerkészítésben?

Népi kézműves ékszerekkel gyermekkoromban talákoztam először, akkor gyöngyfüzést tanultam. Az ékszerkészítésben az motivált, hogy egyszerű, az ékszerboltok választékától erőteljesen különböző darabokat lehet készíteni, teljesen saját ötletek alapján, bárki egyéni stílusához igazítva.

Hol tanulta a fémműveséget? Kik voltak az első mesterei? Emlékszik még az első önálló munkájára? Hogyan fogadták az első darabjait?

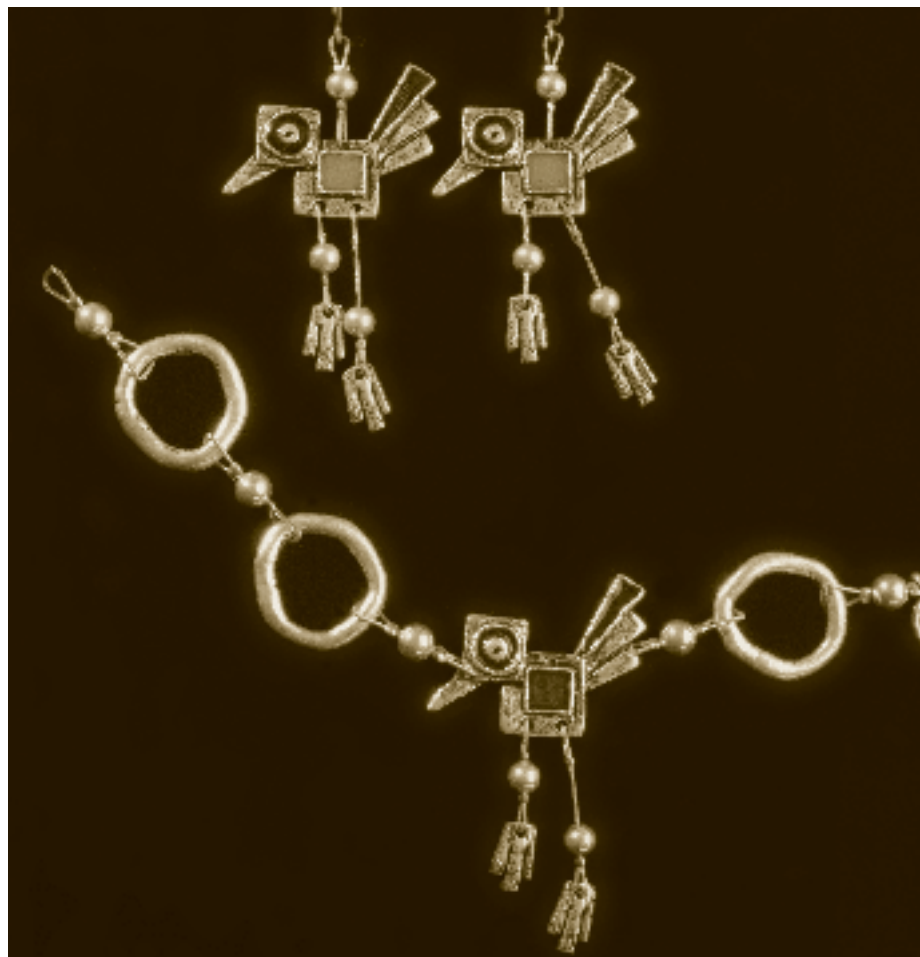
Az ötvösképzésben (2010–12) Massányi Aurél volt a mesterem. Az első önálló ékszeremet nem tudom mikor készítettem, általános iskolai osztálytársaim is őriznek olyan darabokat, amiket nekik készítettem.

Első megmérettetésem az 1994-es Népi Ékszerkészítő Pályázat volt, ahol teljesen névtelen alkotóként kiállították len-fa-réz ékszerkollekciónkat. Az ötvösképzés előtt is az ékszerkészítő szakmában dolgoztam, folyton megújuló anyagokkal, saját tervezésű-készítésű formákkal, az Iparművészeti Lektorátus által kiadott zsűri számaim vannak.

Rendszeres részvevője a legnagyobb hazai népi kézműves seregszemlének, a Mesterségek Ünnepének. Milyenek a tapasztalatai? Szívesen látja és veszi a közönség a tárgyalgató népi kézművesség termékeit?

1994 óta veszek részt a Mesterségek Ünnepén minden évben. Eleinte nagy nehézség volt számomra (a megjelenést tekintve), hogy nem kimondottan népi ékszereket készítek, készítettem, hanem egy-egy hagyományos motívum csak inspirációt jelent egy-egy új formához, gondolathoz. Ma már ez az éles határvonal

finomodni látszik, aminek én nagyon örülök, mert nagyon fontosnak tartom a mai technikák mellett a hagyományos minták újrafogalmazását. Így, a mai köntösbe bújtatva, a mindennapi életünkbe illesztve szélesebb palettán őrizhetjük meg hagyományos formavilágunk elemeit.

Nagyon nagy örömmre szolgál, hogy lányom, Tárnok Orsi is a szakmámat választotta hivatásának, ő is ötvös-aranyműves szakon tanult, 2013 júniusától már végzett ötvösként dolgozik velem. Évek óta készítünk közös tervezésű ékszereket, Karácsonytól azonban már önálló munkái is megjelentek standunkon.

A formák kialakításánál ez idáig csak érzéseim vezéltek, 2012 januárjában azonban szűrminták tanulmányozása után készítettem el új kollekcióimat tulipán, liliom kiegészítőkkal. Fontos számunkra, hogy hagyományaink, régi mintáink a mai kor fiataljainak is sokat jelentsenek, ezért próbáljuk az archaikus elemeket mai, modern formába bújtatva ékszerré alakítani úgy, hogy a ma „viseletéhez” is szerves módon illeszthető legyen. Az elmúlt években készítettem mangalicás, kalocsai paprikás kollekciót, valamint többféle, általunk kedvelt állatot is formáztam.

A tavalyi és ez évi kollekcióink virágokat mintáznak, különféle finomságú megmunkálásokkal, legújabb, „Négy évszak” nevű kollekciónkkal március végére készülünk el.

Hol találkozhatnak munkáikkal a régi és új vásárlók?

Üzletünk nincs, csak kézműves rendezvényeken, illetve a székesfehérvári műhelyünkben vagyunk elérhetőek. Bemutkozásaink alkalmával önálló standot szoktunk bérelni, mert vásárok idején helyben is készítünk ékszert, a látvány miatt helyigényes a tevékenység. Ékszereink alapja ezüstözött sárga-, illetve vörösréz, üveg, kő, műgyanta díszítéssel. Minden részét mi ezüstöztetjük, így króm-és nikkelformátlan felületkezeléssel tudjuk biztosítani az allergiamentességet. Nagyon kevés kézműves vásáron jelenünk meg, mert mindent mi készítünk, így nincs lehetőség több helyen helytállni megfelelő minőségben.

Dalmáth Lajos

Erdeti T. Lilla

2003-ban a Debreceni Egyetem néprajz-muzeológia szakán végzett. A diploma megszerzése óta az Iparművészeti Múzeum textiles muzeológusa. Tíz éves korában megtanulta a csipkekészítés alapjait, amit immár 25 éve tökéletesít. A készítés mellett a csipkék kutatásával, tanítással és restaurálással is foglalkozik. Fő kutatási területe a magyar csipkeművészet, a régészeti textilek és a kortárs textilművészet. Számos publikációja jelent meg, kiállítások kurátora és szakmai zsűriikben is részt vesz.

Erdeti T. Lilla **A Dobozi temető kincseitől a ragyogóégetésig**

FÉMSZÁLAS CSIPKÉK NYOMÁBAN ERDEI T. LILLA MUZEOLÓGUSSAL ÉS CSIPKÉKÉSZÍTŐVEL

Már kicsi gyermekként tudtad, hogy mi akarsz lenni. Nem tértél le az útról, és úgy látom, lassan minden álmod valóra válik. Hogy indult a csipke szerelem?

Tíz éves koromban nagymamámtól, Törőcsik Ferencnéől tanultam meg a csipkeverés alapjait. Az első nyáron testvére, Leontesz Zoltánné biztatására már a Budai várban, a Mesterségek Ünnepén csipkéztünk, ami még 15 évig állandó nyárvégi programunk maradt. Kislányként nyaranta a NESZ keretében megrendezett csipke továbbképzéseken magyar és külföldi vertcsipke technikákat, középiskolás koromtól pedig Medgyesiné Vághy Ida segítségével számos csipkefajtát is elsajátítottam, például rece, varrott, horgolt, frivolitás és még sorolhatnám. Az érettségi után a szakmunkás vizsgát is letettem. Nagyon megszerettem ezt a nagy kitartást, kreativitást és kézügyességet igénylő munkát. A gyakorlati munka mellett lassan az elméleti háttér is

érdekelni kezdett, így igyekeztem minél többet megtudni erről a különleges mesterségről.

Ahogy ismerlek, elmondható, hogy a csipke átszövi az egész életedet. Igaz, hogy te már csak csipkében tudsz gondolkodni?

Nem. Textilben gondolkodom, annak technikájában, szerkezetében, történetében, felhasználásában.

Nem okoz meglepetést, hogy a szakdolgozatod is a csipkékről írtad. Mi a saját kutatási eredményed ezen a területen?

2002-ben szakdolgozati témát keresve V. Szathmári Ibolya, a Déri Múzeum igazgatónője javasolta a debreceni Dobozi-temető 16-18. század elejéről származó textil leletanyagát. Korábban már hallottam erről a fantasztikus, rendkívül nagyszámú fémcspikét tartalmazó régészeti anyagról, de álmodni sem mertem

volna róla, hogy kutathatom, így hát örömmel belevetettem magam a feldolgozásába. Munkámban sokat segített szakértelmével konzulensem Szalay Emőke, az Iparművészeti Múzeumban későbbi főnököm Pásztor Emese és kollégáim E. Nagy Katalin és Tóth Márta textilrestaurátorok. Szakdolgozatomban a fémcsipkék típusának, fajtájának, korának, elhelyezkedésének vizsgálata mellett az öltözetdarabok és a csipke viszonyát is vizsgáltam és vizsgálom. Sokszor éppen a csipkének köszönhetően azonosítható egy-egy ruhadarab, vagy a csipke enged következtetni a ruha típusára, jellemzőire.

Elméleti és gyakorlati szakember is vagy egyszerre, ezt kevesen mondhatják el magukról. Tanítás is?

Elmélet és gyakorlat együtt! Nekem ez szétválaszthatatlan egymástól. Gyakorlatban készíteni, tervezni, restaurálni szoktam. Az elmélet pedig a kutatások, publikációk, kiállítások és tanítások formájában valósul meg. Igen hamar elkezdtem tanítani, már középiskolásként Hajdúszoboszlón vezettem hétvégenként szakkört, majd 2000-tól a Duna-Tisza közí Nép-művészeti

Egyesület nyári csipketáborában tanítottam 9 évig. 2007-től a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem textil-bőr szakán óraadóként textil-történetet, 2010-től a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola Alkalmazott Művészeti Intézetében az első évfolyamon néprajzot tanítok, de meghívottként restaurátoroknak, népművészeknek, iparművészeknek, közművelődési szakembereknek is tartok előadásokat, oktatásokat. A Hagyományok Házában a NIT csipke zsűriben rendszeresen részt veszek, amelynek munkáját az új szempontrendszer kidolgozásával is segítettem. 2012-ben a 4. Textilművészeti Triennálé Design bíráló bizottságába, illetve a NESZ és az Iparművészeti Lektorátus egy-egy tematikus zsűrijébe is kaptam már meghívást.

Avass be bennünket egy kicsit a fémszálás csipke nemzetközi és hazai múltjába!

A fémszálás csipkék közül a legértékesebbek a vert csipke technikával készült darabok. Elkészítésükhöz len vagy selyem bélelőszál köré tekert aranyozott ezüst, ezüst vagy sárgaréz fémszalagokat, díszítésül lapos fémszalagokból

készült ún. lamellákat használtak. Egész Európában a 15. századtól (Oroszországtól Svédorszáig és egészen Spanyolországig) kedveltek voltak ezek a rendkívül értékes csipkék. Használták viseletek, mint szoknyák, nadrágok, ingvállak, főkötők, cipők, táskák és lakáskiegészítők, például szuperlátok, takarók, terítők díszítésére. Magyarországon a nemesség, a gazdag polgárság ünnepi öltözeteiben és egyházi használatban is nagyon kedveltek voltak. Míg Európa többi részén a fém- és lenszálás csipkéket egy-egy öltözetben belül keverték, addig itthon egy viseletben inkább egyik vagy másik fajtát szerették nagyobb mennyiségben. A magyar anyag legszebb és legépebb darabjai az Esterházy kincstár öltözetein és az egyházi gyűjtemények miseruháin, zászlóin tekinthetők meg. A 20. század elejétől egészen napjainkig számos 16-18. századi lelet kerül napvilágra, például Debrecenben, Boldván, Sárospatakon, Veszprémben, Somogy megyében. Szerencsés esetben a fémcsipkék konzerváló tulajdonságának köszönhetően az öltözetek is nagyobb mértékben megmaradtak.

A fémszálás csipke, már csak az alapanyagánál fogva is a magasabb rendű-rangú csipkék közé tartozott, nyilván a felsőbb társadalmi réteg tudta megfizetni. Hogy jutott el ez a polgársághoz és a parasztsághoz a 19–20. században?

A 19–20. században a kézi csipkék helyét fokozatosan átvették a gépi termékek. Az alacsonyabb társadalmi réteghez tartozók ezeket az olcsóbb, méterben kapható, lazább szerkezetű gépi csipkéket tudták megvásárolni, amit kétféleképpen használtak. Egyrészt a csipke áttört hatását kihasználva zsebkendő, kötény, terítő szegélyéhez varrták, másrészt az alsó főkötőn, mellyesen rátétként alkalmazták, aminek a feladata az áttetsző fej- vagy vállkendőn az aranyos fényének átcsillanása volt. Innen ered a „ragyogó” elnevezés is. A női öltözetek mellett – a korábbi századok nemesi viseleteivel szemben – a férfiak ritkábban öltözttek magukra, de például a matyó férfiak nyakkendőjének és kötényének is elengedhetetlen ékessége volt egészen az 1925-ös úgynevezett „ragyogóégetés”.

Mit jelent a „ragyogóégetés”?

A matyó férfiak az Alföldre jártak summásként dolgozni, a keresetüket pedig nem földek vásárlásába fektették, hanem gépi fémszálás csipkével díszítették ruházatukat. Néprajzi gyűjtésekből ismert, hogy egy katolikus pap összegyűjtette a csipkéket, és nyilvánosan, a templom előtt elégette azokat a matyó nép okulására.

A mai alkotók, hogy használják fel a fémszálát a csipkekészítésnél?

A fémszálás csipkekészítés Magyarországon még gyerekcipőben jár, de külföldön is csak az utóbbi évtizedekben kezdtek el igazán felfedezni a korai csipkéket. A feldolgozás első lépéseként rekonstrukciók készülnek, majd a speciális készítéstechnikák megismerése után újabb csipkék tervezésére is sor kerül. Manapság legtöbbször a terítőszelek, táskák és estélyi ruhák díszei készülnek belőle. Nyugat-Európában a csipkék is egyre inkább a kortárs textilművészet részévé válva elhagyják hagyományos kereteiket és nagyméretű, hol hagyományos, mintájú, hol absztrakt térbeli alkotások készülnek belőle. Sokszor már csak a hatásukban tükrözi a csipkét, technikájukban nem.

Milyen anyagbéli sajátosságai vannak a fémcsipkének?

A fémcsipkék jellegzetessége, hogy vastagabbak, rusztikusabbak lenből készült társaiknál. Míg a lenge lencsipkéket elsősorban az anyagszélhez rögzítve használták és az áttört, csipkés hatás volt a fontos, addig a rusztikus fémcsipkék inkább rátétként funkcionáltak, az aranyos csillogást fokozták az egyébként is drága, legtöbbször mintás selyem- és bársonyszöveten.

A fémét is meg lehet szelídíteni. Könnyed elegancia, ünnepélyesség, nőieség, finomság... ezek a jelzők jutnak eszembe a csipke láttán. A csipkekészítés hogy alakítja az alkotó személyiségét? Lehet-e művészetterápia?

A csipkekészítés rendkívül összetett műfaj, nagyon sok típusa és készítéstechnikája van, ami egyszerű és rendkívül bonyolult minták készítését is lehetővé teszi, így személyiségtől függően meg lehet találni a kedvenc, kihívást nyújtó technikát. A csipkekészítés térlátásra, kombinációs képességre, türelemre tanít, sőt a

kéz precíziós mozgásának a fejlesztésére is rendkívül alkalmas.

Áruba tudja-e ma bocsátani a kézműves csipkekészítő az alkotását?

A kézi csipke esetében a legnehezebb feladat a jelen kor kihívásainak megfelelő felhasználás megtalálása. Tény, hogy a csipkék klasszikus felhasználása napjaink öltözködésébe és lakáskultúrájába már nem illeszthető bele, így új utakat kell találni, ami nagy kihívást jelent. Sajnos, igazi fémszálakat ma már nagyon nehéz beszerezni, azt is inkább Nyugat-Európában vagy Amerikában lehet megvásárolni. Itthon inkább fémhatású műszálas szálakat lehet kapni, ami színében és viselkedésében is erősen elüt az eredetitől. Fontos megemlíteni, hogy különböző vastagságú húzott drótokat ugyan lehet kapni hazánkban is, viszont azok merevségük miatt alkalmatlanok a csipkekészítésre.

Té magad is készítettél fémszálas csipke rekonstrukciót?

Sajnos csak elkezdtem a kísérletezést, de idő hiányában nem tudtam folytatni. A Dobozi temető egyik női viseletének csipkerekonstrukcióját végül a Déri Múzeum kérésére nagyszerű csipkés társam, Devecsei Gáborné Ildikó készítette el végtelen türelemmel és kitartással. Egy ruhaderék, a hozzá tartozó szoknya és kötény a kiválasztott eredeti darabok alapján háromféle mintájú, de azonos típusú, úgynevezett genovai vert csipkéből készült el, összesen tizenegy méter hosszúságban. Ez a munka – szépsége mellett – azért is különleges, mert ilyen típusú csipke rekonstrukciója még nem ismert.

Lehet-e csipkeszakértő valaki anélkül, hogy maga nem tudja készíteni?

Véleményem szerint nem, mivel a készítés-technikán olyan sok múlik, hogy könnyű rajta elcsúszni, ami adott esetben évszázadokban mérhető tévedéseket is jelenthet, gondolok itt a különböző csipketechnikák keverésére, a kézi és a gépi csipke megkülönböztetésére, vagy akár a 17. századi és a historizáló csipkék meghatározására.

Vonzó lehet-e ma a fiatalok számára a csipkekészítés?

A csipkekészítés minden korosztály körében megtalálja a helyét, mivel egy kreatív, látványos eredményt és fejlődési lehetőséget kínáló alkotó tevékenység, aminek megvan a kézzel fogható, szemet gyönyörködtető eredménye.

Jókainé Gombosi Beatrix

Ifjú-Tóth Enikő

Ékszerkészítő kézműves, szabadúszó énekművész 1982-ben született, Tahitótfaluban él és dolgozik. Magánének szakon végez a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskolában, a Dohnányi Ernő Zeneiskolában Budapesten, majd tanulmányait 2004–2009 között a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen fejezi be énekművész, -tanár szakosként. Hangfaja: mezzoszoprán.

web: www.enistone.blogspot.com
[http://www.facebook.com/pages/
EniStone/248455058613575](http://www.facebook.com/pages/EniStone/248455058613575)

Ifjú-Tóth Enikő Határtalan művészet...

OPERAÉNEKESNŐBŐL DRÓTÉKSZER KÉSZÍTŐ. BESZÉLGETÉS IFJÚ-TÓTH ENIKŐVEL

Nem mindennapi történet, hogy két ennyire távolinak tűnő művészeti ágban jeleskedjen valaki...

Az egész akkor kezdődött, amikor végzős voltam a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, és összefutottam az egyik énekszakos társammal, akinek egy egész érdekes fülbevaló lógott az egyik fülében. Rögtön megdicsértem, mire ő büszkén mesélte, hogy ő készítette. Még aznap hazafelé a körúton betértem egy hobbyüzletbe, ahol az eladó segítségével beszereztem minden hozzávalót az ékszerkészítéshez, majd hazaérve hozzá is láttam az ügyködéshez. Mondanom sem kell, elég sok darabka landolt a szemetesben, mire vállalható ékszereim születtek. Először csak magamnak és családomnak alkottam, majd fokozatosan barátóim is csatlakoztak különböző kérésekkel a „csapatához”. A diplomakoncertemen már egy komplett kis szettel jelentem meg, ami nagy sikert aratott.

Hogy lehet összeegyeztetni a két művészi pályát?

Iskola után sajnos, nem volt túl sok lehetőség a szakmában elhelyezkedni, meg – őszinte leszek – belőlem is hiányzik az a bizonyos „törtetés”, ami ehhez a szakmához szükséges, az ékszerkészítés meg egyre vonzóbb lehetőségeket kínált, úgyhogy úgy döntöttem, belevágok. A megfelelő papírok megszerzése után elkezdtem „felgyúrni” a készletem, és jelentkeztem életem első vásárára, ami nagyon jól sikerült. Innentől megjött a lendület és a még nagyobb kedv is, és azóta készítem az ékszereimet. Teljesen autodidakta módon tanultam a technikát.

Jelenthet-e megélhetési forrást a kézművesség, az ékszerkészítés ma egy fiatal számára?

Ez egy nagyon jó kérdés. Azt hiszem, hogy jelenthet, bár egyre szűkösebb forrást. Én már csak rendelésre dolgozom, illetve egy-két

nagyobb vidéki, vagy kisebb helyi vásárra megyek, de volt olyan év, amikor minden hétvégén megjelentem valahol. Sajnos, az egyre növekvő bérleti díjak, a magyarnak kínált „kiskínai gagyik” mellett egyre nehezebben rúgnak labdába a kézműves ékszertervezők, meg úgy általánosságban a kézműves portékák. Persze érezhető, hogy évről évre egyre nagyobb az igény a hazai iránt, de mégis sok esetben a pénztárca vastagsága szabja meg az „igényesség” mértékét, hisz nekünk számolni kell a bérleti díjakkal, anyagköltséggel, idővel, munkával... és még sorolhatnám. A „kiskínai” viszont ugyanúgy csillog, ugyanolyan színes, ellenben feleannyiba kerül, így vonzóbbnak tűnik, még ha minőségben gyengébb is.

Mi minden szükséges még a szakmai tudáson kívül, hogy elégedett alkotó emberként élhessünk?

Tudom, ez klisé, de ahhoz, hogy elégedett alkotó ember legyek a legfontosabb a szeretet; a felhasznált anyagok iránt, az alkotás iránt és a késztermék iránt egyaránt. Amikor rendszeresen vásároztam, mikor minden hétvégén mentem valahová, többször éreztem úgy, hogy

muszájból alkotok. Én megpróbáltam, megpróbálok nem munkaként tekinteni az ékszerkészítésre, éppen ezért nem is szeretném, ha „munkaszaga” lenne a dolognak. Engem a kutyüzés kikapcsol, élvezettel tölt el. Mindaddig jó ez a dolog, amíg örömöm lelem benne, mert ettől tudom szívvel-lélekkel készíteni, és ettől nem csak én, hanem a vásárlóim is elégedettek.

Milyen lehetőségeket látsz a szakmán belül? (nemzetközi kapcsolatok, kiállítások, pályázatok stb.)

Egyre több lehetőség van megmutattatni, megmérettetni magunkat, illetve alkotásainkat pályázatokon, kiállításokon. Csalogatóak a díjazások. Engem viszont soha nem a másoknak megfelelés hajtott, mint már írtam, hanem elsősorban a magam örömeire alkotok. Természetesen, jóleső érzéssel töltenek el a dicsérő szavak, pozitív visszajelzések, de a legfontosabb, hogy mindig olyan kerüljön ki a kezeim közül, ami nekem tetszik.

Milyen szakmai terveid vannak és a családod hogyan támogat ebben?

Különösebb terveim nincsenek. Szeretnék továbbra is alkotni, bár, a jelenlegi munkám is egyfajta kreatív tevékenység, de mégis az ékszerekben tudom legjobban kiélni kreativitásomat. Szeretnék továbbra is vásározni, és nem kizárólag a jövedelemforrás, illetve jövedelem kiegészítés miatt, hanem mert szeretem azt a hangulatot, ami ott van, szeretem az emberek nyüzsgését és szeretek új arcokat megismerni.

Mit gondolsz a népművészet mai újraalkotásáról?

Ha arra gondolsz, hogy hogyan hatnak rám a magyar népi motívumok, mint pl. kalocsai, matyó, sárközi... természetesen a válaszom az, hogy csodásak, és nagy öröm és büszkeség kicsiny nemzetünknek, hogy mindezeket magunkénak mondhatjuk. Viszont amit az elmúlt években csináltak ezekből a „csodákból”, azt gusztustalannak találom. Amikor az üzletek kirakatában megláttam a kalocsai mintás bugyit, nem találtam szavakat. Persze, nagyon jó gondolat, hogy terjesszük mindenfelé a magyar hagyományokat, és juttassuk el külföldre is, de a végén akkora divat lett belőle,

hogy szinte elvesztette az eszmei értékét, hiszen viselte, viseli boldog, boldogtalan, és a többségük azt sem tudja, mi fán terem. Ehhez az irányzathoz én tudatosan nem akartam csatlakozni.

A népművészet lehet-e az „országimázs” része?

Lehetne, de amíg az üzletek többsége duzzad a sok-sok kiskínai gagyitól, amíg „művészvárosaink” sétálóutcái tömve vannak álmagyar tömegcikkkel, addig ezt elég nehéz lesz elérni. Szerencsére ez egyre több ember szemét szúrja, és egyre több kezdeményezés van, hogy minőségi magyar portékák kerüljenek piacra, de ehhez úgy érzem, még nagyobb összefogás kellene.

Kaptál-e családi motivációt, hogy a kézművesség irányába elindulj?

Mivel úgy nőttem fel, hogy nagymamám melletttem gyakran kézimunkázott, így nekem is egyértelmű volt, hogy előbb-utóbb ellessem tőle a fogásokat. Édesanyám is elég kreatív ember, így tőle, illetve vele is nagyon sok

mindent kipróbáltunk. Mindig is érdekelték azok a tevékenységek, amiket két kézzel meg lehetett formálni.

Milyen technikákkal dolgozol? Honnan meríted a motívumokat?

A drótekszerekhez ezüstözött vörösréz-drótot hajlítgatok, tekergetek, amiket gyöngyökkel, kövekkel díszítek. Ezek között megtalálhatóak római kori motívumok, indiai jellegűek és tekervényesebb, modernebb ékszerek is. A sujtásékszereknél selyem- vagy viszkózsinórral öltögetem körbe a gyöngyöket, amivel kialakítom a végleges formát. Mivel ez a technika is egyre elterjedtebb itthon is, ezért szeretem drótokkal egyedivé tenni.

Mely típusokat, stílusúakat szereted leginkább és miért?

Drótekszerekből a tekerősebb, bonyolultabb ékszereim a kedvencek, hiszen ezek abszolút saját tervekre készülnek. Az egyszerűbb formákat is szeretem, viszont nagyon sok drótosnál fellelhetőek, mivel – mint én is – az elején

merre mutatna jobban az a zsinór, vagy gyöngy, ezért átváriálok. Ezért is ezek a kedvenceim, mert nem tudom előre, hogy mi süli ki belőlük.

Kiktől és milyen visszajelzéseket kapsz munkáidról?

Elsősorban a férjemtől, családomtól és a vásárlóimtól kapok visszajelzést, de nagy elismerés számomra, hogy két ötvös ismerősöm is kollégának szólít.

Milyen csatornákon kerülsz kapcsolatba a vevőkkel, potenciális vásárlókkal?

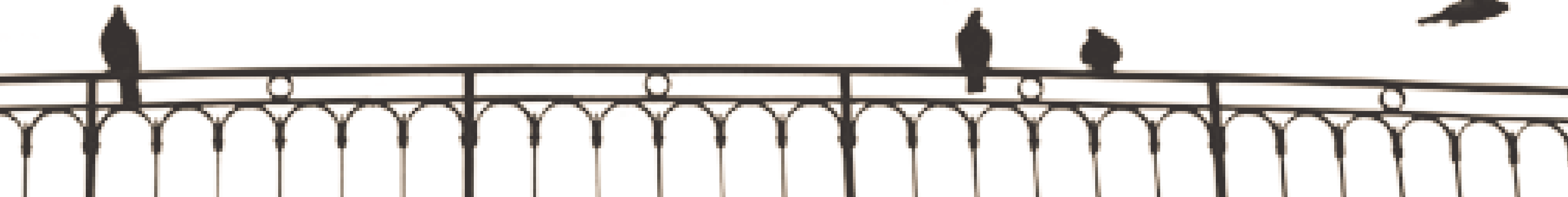
Van egy oldalam: www.enistone.blogspot.com, ahol megtalálhatóak az ékszereim, illetve van egy facebook oldalam is, ahol közvetlenebb kapcsolatba kerülhetek a vásárlókkal. Itt mindig jelzem, hogy mikor, merre járok, melyek a legújabb alkotásaim.

Sok sikert kívánok az örömteli alkotáshoz!

Jókainé Gombosi Beatrix

in memoriam

Elment Szász Berei Vilma szalmafonó

Szász Berei Vilma Elment Szász Berei Vilma szalmafonó

Gyászolnak a szalmafonók. Hirtelen és váratlanul elment Szász Berei Vilma, Bözöd szalmafonó mestere. Hamvazószerdán, amikor e sorokat írom, az ember végességére gondolunk, mégis, igen nehéz elfogadni, hogy Vilmácska ízes beszédére, furfangos gondolatmenetére, gyors járású kezére, szalmafonó tudományára már csak emlékezhetünk.

Most, hogy írni szeretnék róla, döbbenek rá, hogy milyen keveset tudok az életéről. Szerényen, mindig a másikat beszéltette. De ha életének adatait nem is, a szakmai tudását mindenkivel önzetlenül megosztó mestert, az élet terheit fegyelmegesen viselő embert jól ismertem.

Évtizedek óta járt Magyarországra, mutatta a szalmafonás titkait kezdőnek, haladóknak, fiatalnak, öregnek egyaránt. Pályázatokra, kiállításokra fonta kézzel, varrta géppel gyönyörűséges kalapjait, készítette tucatszám karácsonyi díszait, kötötte végszám csodás fonatait. A szakma igazi mestere volt. Táborokban csendesen gyűltek köréje a tanulni vágyók, s hogy, hogy nem, közben ő is mindent megtanult a külföldi

oktatóktól. Jó ízléssel őrizte az erdélyi szalmafonó hagyományokat, s ötvözte azt a mai ember tudott az anyagról, tisztelte és szerette a kéz és szív művészetét, a szalmafonást. Ez látszott minden alkotásán. Százával varrt kalapjain,

zott, természetete, pucolta, osztályozta, fonta az alakort, tritikálét, rozst, búzát, mindent tudott az anyagról, tisztelte és szerette a kéz és szív művészetét, a szalmafonást. Ez látszott minden alkotásán. Százával varrt kalapjain,

szatyraiban is a minőséget tartotta elsődlegesnek. Aztán, ha valami másra vágyott, kötött be üveget, font madárkát, fenyőágot aprólékos, odaadó munkával, nagy szaktudással.

Még férjével együtt csináltatt gyönyörű székely kapuja, a falu első háza, mindig szeretettel állt nyitva a látogatók, érdeklődők, tanulni vágyók előtt. Gyűjteményét sokan csodálták meg, vissza-visszatértek hozzá ihletet kapni.

Fia – legjobb tanítványa és mindenkori munkatársa – korai halála után nehéz teher volt számára az élet. De célokat tűzött ki maga elé, s ezek éltették. Csak remélni tudom, hogy bánatában mindig érezte a magyar szalmafonók szeretetét, barátságát, imáit. Hiánya fáj Bözödon, Kisújszálláson, Zengővárkonyban, Győrben és Budapesten egyaránt.

Fájdalommal búcsúzunk Vilmától, de munkáiban tovább él köztünk, mosolyát, szívós emberségét pedig példaként szívünkben őrizzük.

*Tüskés Tünde szalmafonó,
a zengővárkonyi Szalma-Kincs-Tár alapítója*

hírek

Hírek

Vándorlás a kézműves szakkörök között

Pro Turismo Elismerő Oklevél

XIV. Textiles Konferencia Békéscsabán

A Csipke Szakmai Bizottság 2013. évi beszámolója

Vándorló fazekas segédek

Könyvajánló

Vándorlás a kézműves szakkörök között

Rólunk és céljainkról

A Magyarországi Alkotóművészek Közép- és Nyugat-Dunántúli Regionális Társasága célja a művészetpártolás, támogató-, valamint különféle szakmák oktató tevékenységének segítése. Egyik kiemelkedő tevékenységünknek tekintjük, hogy a még működő, néphagyományainkat őrző, hagyományozó, művészeti-népművészeti szakköröket fennmaradásukban segítjük. E céljaink elérésének egyik leghatékonyabb eszköze a széles szakmai köröket érintő rendezvények szervezése.

Egyesületünk elsősorban szakkörvezetőket, oktatókat és a népművészeti értékek iránt elkötelezett menedzszemléletű embereket tömörítő szervezet. Tagságunkat főleg a tárgyalkotó népművészettel foglalkozó szakkörvezetők alkotják. Szervezetünk az elmúlt években országos ifjúsági és felnőtt táborokat és szakmai előadásokat szervezett a népi kézműves hagyományörzés egy-egy szakágában (gyékényes, csuhé, vert csipke, bőrműves, fazekas, bútorfestő, nemez tárgy-készítő, hímző, gyöngyfűző, faragó témában).

Az elmúlt évek szakmai rendezvényeinek is köszönhetően nagyon jó kapcsolatot alakítottunk ki a környező megyék, régiók tárgyalkotással foglalkozó egyesületeivel, kézműves szakköreivel, de szakmai rendezvényeink szervezésében segítők voltak a Fejér Megyei Művelődési Központ is.

Minden szakmai rendezvényünket pályázatok segítségével valósítjuk meg.

Az értékteremtő kézműves szakkör

A Fejér megyei szakkörvezetők tanácsára hirdettük meg az első kézműves szakkörök találkozóját még 2008-ban. Az akkori szakmai program felvállalt feladata volt, hogy rávilágítsunk, milyen értékmentő, értékteremtő munkát végez egy kézműves szakkör.

Ezt követően szakmai előadásokat szerveztünk a még működő szakköri csoportoknak. Az első években a sorozat szervezése közben ráébredtünk, mennyire hiányzik az összefogás a helyi közösségek számára. Akkor több településen önszerveződés útján jöttek létre hobbi kézműves csoportok hímzés, szövés, gyöngyfűzés

témában, vagy csak kézimunkáztak, horgoltak az asszonyok. A kis közösségek nagyon sokszor szakmai segítség nélkül dolgoztak egy lelkes irányító segítségével. Ezt a kínálkozó lehetőséget használtuk ki szakmai céljaink elérése érdekében, így a szakköri hálózatba könnyebben tudtuk bevonni az új csoportokat is.

Kidolgoztunk egy olyan programot, ahol az érdeklődők konzultációkon, szakmai előadásokon képezhették magukat a helyi alkotóközösségekben.

Feladatul tűztük ki a speciális népművészeti formakincs bemutatása mellett a szakmai fogások megismertetését, az egymástól tanulást, az elszigeteltség érzésének megszüntetését. A szakmai előadások megtartására és az adott tájegység bemutatására a szakterület legjelesebb képviselőit hívtuk meg.

A programsorozat előadásainak szervezése során mindig kikértük az adott kisközösségek véleményét, kitől, mit szeretnének tanulni. Ekkor még nem olyan tudatosan válogattunk, sőt a tájegységek között is nagyokat lépkedtünk. Egyik évben a hőveji hímzést tanultuk Székely

Erzsébet népi iparművésztől, a következő években Dr. Illés Károlynétól, a népművészet mesterétől a békési szűrűhímzéseket, a fejér megyei fehérhímzéseket Párniczky Józsefnétől, a népművészet mesterétől, majd a zalai fehérhímzéseket Kocsisné Koszorús Anikótól, a népművészet mesterétől. Nagyon népszerűek voltak az előadások, nem csak a hímző, de a szövés, a gyöngyfűzés, a faragó, a nemez tárgykészítő, paszománykészítő, gombkötő témájú előadások is, melyekre szintén a szakterületek legjelesebb képviselőit kértük fel.

Nyitás a még fiatalabb korosztály felé

Az első előadásokat követően minden évben újítottunk, nyitottunk a fiatalabb korosztály felé, új helyszíneket vontunk be a rendezvény-sorozatba, bízva abban, hogy új közösségeket hozunk létre. 2013-ban már nem csak művelődési házakban szerveztünk foglalkozásokat, de megkerestünk iskolákat, sőt óvodákat is. Ebben az évben európai uniós pályázatot is benyújtottunk szakmai programjaink fennmaradása érdekében. Egyesületünk a *Megyejáró kreativitás* című, TÁMOP-3.2.13-12/1-2012-0369 jelű pályázaton nyert 30 millió forintot, melynek

felhasználási célja a megyei feladatellátás biztosítása az alkotóművészet és a népművészet területén.

Múlt év őszétől a kisebb közösségek számára komplexebb programot ajánlunk kirándulással kibővítve, ahol a szakmai előadásokra meghívott oktató műhelyét és gyűjteményét, vagy a helyi tájegység múzeumát látogatjuk meg. A szakmai előadás vándorol helyszínről helyszínré (Magyaralmás, Soponya, Káloz, Bicske, Alap, Mezőfalva, Szabadhídvég, Lajoskomárom, Nagylók, Nagyvenyim), a meghirdetett tájegység hímzéseit, motívumait, öltéstechnikáját mutatja be az oktató.

Kezdőknek és a haladóknak is

A 2014-ben kezdett hímző programsorozat megvalósításában segítünk a Nemzeti Művelődési Intézet Fejér Megyei Irodája. A szakmai előadások sorozatát *Vándorlás a dunántúli hímzések között* címmel szerveztük, az első alkalommal a sióagárdi hímzések mintakincsével ismerkedhetnek meg az érdeklődők Vargáné Kovács Veronika irányításával. Az év második felében Sárköz hímzéstéchnikáját, motívumvilágát szeretnénk feldolgozni. A prog-

ramsorozat során egyre több fiatal alkotó és a hímzések iránt, eddig szakkörökbe nem járó érdeklődő is bekapcsolódott. Szakmai előadásaink sikerét abban is látjuk, hogy a szervezésnél külön figyeltünk arra, hogy a teljesen kezdők és a haladók is tudásuknak megfelelő ismereteket kapjanak.

A kezdők számára külön öltéstechnikai bemutatót szervezünk, a haladók is a teljes népművészeti, táji öltözködési hagyományokkal ismerkedhetnek meg, de ők a nehezebb, csak az adott helyi öltések variációit is megtanulhatják.

Idén több szakmában is szerveztünk szakköri képzéseket, így Mezőfalván, Székesfehérváron csuhé, kosárfonás, nemez tárgykészítés, bőrműves témakörben. Célunk, hogy minőségi népművészeti képzéseket szervezzünk tizenéves fiatalok számára, fiatal oktatókat felkérve az előadói feladatra. A szakmai programban segítünk Vidák Anna, a népművészet ifjú mestere, Sipos Tamás, a népművészet ifjú mestere, Barnáné Újvári Hajnalka kosárfonó és Gelencsér Julianna csuhé játékkészítő.

Közösségek kapcsolatban

Az elmúlt évek legnagyobb sikere a szakmai képzés mellett, hogy a közösségeket megismertettük egymással, átlépve a megyehatárokat is. Találkozókat szerveztünk annak érdekében, hogy minél több új élmény, tapasztalat segítse őket a megújulásban, s a kiállításokon mindazt meg tudják mutatni, amit eddig elértek. Rá kellett ébrednünk, hogy ennek hiányában ezek a kis közösségek előbb-utóbb eltűnnek.

A kézműves szakkörök szakmai találkozóit 2014-ben is folytatjuk Veszprém megyében, Balatonfüreden a Veszprém Megyei Népművészeti Egyesülettel közös szervezésben. Mindenkit várunk szeretettel szakmai rendezvényeinkre és Balatonfüredre 2014. május 10-11-én a IV. Kézműves Szakkörök Szakmai Találkozójára, ahol megismerkedhetünk más megyék szakköri hálózatépítésével.

*Komendó Gabriella
művelődésszervező, népművészeti referens*

Pro Turismo Pro Turismo Elismerő Oklevél

2013. december 19-én Varga Mihály nemzetgazdasági miniszter ünnepélyes keretek között átadta a turizmus szakma legmagasabb kitüntetésének számító Pro Turismo Elismerő Okleveleket a Parlamentben. Az elismerést

tavaly 25. alkalommal kapták azok a szakemberek, akik magas színvonalú munkájukkal és szolgáltatásaikkal a magyar turizmus ügyét szolgálják és példát mutatnak a pályatársaknak. A nyolc kitüntetett között van Igyártó Gabriella, a Népművészeti Egyesületek Szövetségének ügyvezető igazgatója is. Gratulálunk!

XIV. Textiles Konferencia Békéscsabán

Nemcsak az idő volt verőfényes, de a lelkekben is kis szikrák izzottak. Bizonyára minden résztvevőt más-más inspirált erre a felfokozott állapotra. Aki pályázott, az a munkája sikeréért izgult. Mások szakmai, vizuális feltöltődést vártak. Az idősebb korosztály a régi ismerősökkel való találkozást, míg a fiatalok a régi-új arcok, mesterek megismerését remélték. A rendezőket a „jó házigazdának lenni” szerepe tette tűzessé.

„Gyapjú a Magyar Textilkultúrában” címmel rendezték meg 2014. március 7–9. között Békéscsabán a Szent István Egyetemen a XIV. Textiles Konferenciát és az ehhez kapcsolódó kiállításokat.

A konferenciát Halász János, az Emberi Erőforrások Minisztériumának kultúráért felelős államtitkára nyitotta meg, beszédében kiemelte, hogy fontos szerepe van az állami támogatásnak a hagyományörzés, a közösségi kultúra területén, melyet szakmai intézményként a Hagyományok Háza erősít és a közösségi fejlesztések területén a Nemzeti Művelődési Intézet pl. többek között az idekapcsolódó

2014. MÁRCIUS 7–9

„Öltünk, öltögetünk...” mintaprojektjével. A közösség fontosságát hangsúlyozta, amely tovább viszi a fonalat. Idézettel zárta beszédét és nyitotta meg egyben a konferenciát:

„Valami láthatatlan fonál köti egyik-másik embert egybe, ha nem is ismerik egymást. A fonál lehet mérföldekre nyúló, de egy napon, amikor találkoznak, csomót köt rá az égi kéz, s azt a csomót el nem oldhatja többé tán még a halál se.”

(Gárdonyi Géza)

Köszöntőt mondott Kónya István, a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlésének elnöke és Kiss Tibor, Békéscsaba Megyei Jogú Város alpolgármestere is. Az ember nyomot akar hagyni a világban, így teszik ezt az alkotók is. A két-évenként megrendezett textiles konferencia igazi közösségi rendezvény, amely a pályázat kiírásától fogva a felkészülés időszakában egy éven át foglalkoztatja a közösségeket, a szakmai munka lemérhető a kutatásban és az elkészített darabok minőségében is. Az elismerés szavain túl, fiús hímző-kézimunka emlékeikkel bírták mosolyra a hallgatókat.

Ezután átadták a tavalyi évben meghirdetett pályázat díjait. A pályázatra, melyet a Hagyományok Háza, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége és a Békés Megyei Népművészeti Egyesület közösen hirdetett meg, olyan tárgyakat, tárgy-együtteseket vártak a pályázat kiírói hímzés, viselet, nemez, csipke, szöttek területeiről, amely a Kárpát-medence és a magyar nyelvterület népi kézműves hagyományain alapul. A motívumkincsek, technikák felhasználásával a hétköznapiakban használt, viselt, új tervezésű, a 21. század emberének tárgyi környezetébe illő alkotásokat vártak (lakástextil, öltözet, méteráru, stb.) A pályázat feltétele volt, hogy az alkotásban a gyapjú megjelenjen a szövés, hímzés, csipke-, viselet-, nemez, játékkészítés kategóriákban.

A pályázatra 904 db alkotás érkezett, melyből 532 db került be a kiállításra, ebből 101 egyéni és 431 közösségi, szakköri munka. 50 egyéni és alkotó közösség részesült díjazásban.

„Erre a pályázatra mindig sok pályamű érkezik, az alkotók várják a pályázati kiírást, a megmérettetést, az érdeklődés nem lankad iránta. Így volt ez ebben az évben is.

A pályázók között szerencsére még vannak olyan alkotók, akik elejétől fogva, tehát 28 éve vesznek részt ezen a pályázaton, vannak sokan, akik idő közben csatlakoztak, de díjazottak között ünnepelhetünk fiatal, új alkotókat is. Elmondhatjuk, hogy szerencsés folyamatnak lehetünk részesei ezen a területen, bár tudjuk, sok gonddal küzd mindenki, egyéni alkotó és alkotó közösség egyaránt.

Míndez azt mutatja, hogy ennek a műfajnak képviselői igazán elkötelezettek választott mesterségük iránt, vannak mesterek és tanítványok, akik egymás mellett is megjelennek a pályázaton, s hogy ez a fajta alkotói folyamat, alkotói tevékenység kiállja az idő próbáit. Sokat jelent a terület számára a céltudatos képzési, továbbképzési rendszer, a közösségek, civil szervezetek megtartó ereje, és az a személyes elhivatottság, amely mestereinket, szakkörvezetőinket jellemzi.

Nagy öröm volt számunkra, a zsűri számára, hogy ezen a pályázaton számos újító, új elgondolású alkotással találkozhattunk, amely az alkotók egyéni törekvései mellett a népi iparművészeti zsűrizés megújításának, a hímző dizájn képzéseknek is köszönhető. Csak ez a hiteles, *megőrizve megújító*

törekvés lehet a záloga a hagyomány, a hagyományos népi kézművesség tovább élésének” – írta Beszprémy Katalin, a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhely vezetője a díjazottak katalógusának beköszöntőjében.

Hímzés

A Kárpát-medencei hímzőkultúrák gyapjúhímzéses öröksége teljességében jelen van a pályázati munkák körében. A pályázat témája – gyapjúhímzések – arra készítette az alkotókat, hogy újabb kutatásokat is folytassanak annak érdekében, hogy a gyapjúhímzés milyen emlékanyaggal rendelkezik, illetve törekedtek eddig ismeretlen, vagy kevésbé ismert hímzések feltárására is. Ez utóbbi eredményeként látott napvilágot pl. a háromszéki székely hímzés és ornamentika eddig teljesen ismeretlen anyaga, vagy a kevésbé ismert Küküllő-menti zsinórhímzés, a moldvai és gyimesi csángóhímzések, vagy a nyugat-dunántúli vend hímzés. A megújított szentistváni vizitke és tardi főkötő minta feldolgozásai korszerű megfogalmazásban a továbbéltetésre nyújtanak számos jó példát hétköznapi és ünnepnapi használatú textilí-ákon egyaránt.

Viselet

A textiles konferenciára beérkezett öltözetek mind alapanyagában, mind a formák megválasztásában, díszítésében nagyon szép, igényes és példaértékű viseleti darabok. Voltak alkotók, akik kevésbé ismert hímző kultúrát és szövés-technikát alkalmaztak bátran a ruhán, ami egyszerre archaikus és újszerű is volt, ezáltal az újdonság varázsával hatott. Az öltözeti ruhadarabok napjainkban is viselhetők és hordhatók, ami az egyik legfontosabb szempont.

Csipke

A beérkezett csipkék pontosak, szépen kivitelezettek, jól sikerültek a különböző alapanyagokkal való együttalkalmazásuk (pl. nemez). Többen bátran alkalmazták alapanyagként a gyapjúsálát és így az alkotás harmonikus és egységes képet mutatott. Mások a hímzést és a csipkét alkalmazták együtt egy-egy tájegységen belül, ennek köszönhetően szintén nagyon szép harmonikus alkotások születtek. Kutatási munka eredményeként új csipkemotívumok is megjelentek a pályamunkákon.

Szöttes

A szöttes közösségi kategóriában szemléleti megújulást tapasztalható, olyan új kísérleteket láttunk, melyek távolságot mutatnak a hagyományoktól. Örvedetes, hogy a fiatalok új és régi közösségei is sikeresen megjelentek a pályázaton.

Egyéni szöttes kategóriában előrelépés, fejlődés tapasztalható technikai tudásban, ízlésben, színvilágban és a témakör kibontásában. Egyaránt van példa arra, hogy a régít egyre jobb minőségben és nagy technikai tudással őrzik és arra is, hogy a feledésbe merülő technika felelevenítik.

Nemez

Nagyon szép közösségi munkák születtek. A csoport tagjai együtt tervezték és együtt valósították meg az alkotásokat, mely példaértékűnek számít. Jó minőségű alapanyagot használtak, egységben oldották meg a feladatokat. Külön örvedetes az, hogy mindnyájan együtt dolgoztak az alkotások megvalósításán. – a zsűri néhány iránymutató gondolata a teljesség igénye nélkül, amely rámutat a pályázat és a díjazott munkák értékeire.

A díjátadás egy nagy közös tapsviharban kitört ünneplés volt.

A díjátadások után, Beszprémy Katalin virtuális sétára invitált bennünket, vetítovászon bemutatva a kiállítás anyagát, kiemelve a díjazott munkákat. Az előzetes mindannyiunk érdeklődését felcsigázta, alig vártuk, hogy élőben láthassuk az alkotásokat. A kiállítás két helyszínen valósult meg, egyrészt a Munkácsy Mihály Múzeumban, másrészt a Munkácsy Emlékházban. A múzeumban, megszokott igényességgel kialakított tavaszi virágos enteriőrök, harmonikusan felrakott tárgy-együttesek fogadtak bennünket. A pályázati anyagok sokszínűsége – minden tekintetben – mindnyájunkat arra készítetett, hogy elidőzzünk előttük.

Az igazi csoda, persze lehet, hogy csak rám hatott olyan mélyen, hogy könny gyűlt a szememben, a Munkácsy Emlékházban ért. 45 év után megértem, hogy az egyetemes művészet és a népművészet összhangban és egymást erősítve megfér egymás mellett. Munkácsy művészete és a mi textiles közösségünk alkotásai együtt szerepelnek! Szeretném hinni, hogy ez nem csak helyi specialitás, hanem egy szemléletbeli váltás elindítója.

A látottak alapján este a zsűritagok vezetésével kielemeztük a jó példákat, hímző, szövő, nemez, viselet és csipke szekciókban. Itt már építő szándékkal a kiállításra nem javasolt munkák hibái is sorra kerültek.

Másnap előadások sora követte egymást: a Kárpát-medence gyapjúhímzéseiről, a gyapjú csipkékről, a gyapjú viseletekről, a gyapjú szöttek kultúráról, az iparművészekről, akik népi mintakincsből merítkeznek, a kirgiz nemez-díszítés módjairól, a csergeszövésről. Szakavatott előadók színvonalas, vetítéssel kiegészített előadásait láthattuk-hallhattuk.

Kora este buszos kirándulást tettünk Löksházára. A brédai kastélyban megtekintettük a „Békés megye élő népművészete” és a kastély történetéről szóló kiállítást. A kiállítás hűen tükrözi Békés megye sokszínűségét, a hagyományok gazdagságát, a kreatív alkotó csapatot. A helyi ételkülönlegességekből álló vacsora után következő, a kastély épületére vetített 3D-s fényfestés legtöbbször számunkra felejtetetlen élmény volt.

A záró napon norvég vendégeink tartottak előadást a norvég gyapjúkultúráról, a norvég kötésről, mintákról. A technikából adódóan

ismerősként tűnt fel néhány minta, bár színében, szerkesztésében norvég volt. Ír vendégünk családja gyapjúszövő munkásságát ismertette, azokat a változásokat, változtatásokat, amelyet az idő hozott magával.

A konferencia zárón köszöntöttük a szakma nagy öregeit, Borbély Joli nénit, Beszprémy Babi nénit és Schneiderné Éva nénit, akiktől még sokat szeretnénk tanulni. Isten éltesse őket még sokáig köreinkben!

Tartalmas, jó hangulatú napokat töltöttünk együtt. A több mint 300 résztvevő szellemi és testi komfortérzetéről a szervező Békés Megyei Népművészeti Egyesület 112 lelkes segítő tagja gondoskodott. A rendezvény kiemelt támo-

gatói Békéscsaba Önkormányzata, Békéscsaba Megyei Önkormányzata, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Nemzeti Kulturális Alap és a Népművészeti Egyesületek Szövetsége. A program megvalósulását további 25 személy, vállalkozás támogatta. A szakmai fővédnökök a NESZ Hímző,- Szövő,- Nemez,- Csipke,- és Viseletkészítő Szakmai Bizottságai voltak.

Búcsúzáskor a sok köszönömre fáradt mosoly ugyan a válasz, de jut még energia jó utat kívánni, és hogy vigyázatok magatokra, mit tudok még segíteni?...

Két év múlva veletek ugyanitt?

„Igen! A közösségen múlik, a textilesek nagy közösségén, akik együtt gondolkodnak, igénylik a találkozót, a megmérettetést, egymás társaságát! Remélem, ez a kör csak egyre bővül!” – mondta a fáradhatatlan szervező Pál Miklósné, a Békés Megyei Népművészeti Egyesület elnöke a konferencia háziasszonyaként.

Szíveslátásban volt részünk, köszönjük!

Tojásdíszítő Szakmai Bizottság 2013. évi szakmai beszámolója

2013-ban a korábbi évek gyakorlatától eltérően nem folytatódott a szakmai továbbképzésünk. Három tevékenységet emelnénk ki: a Mesterségek Ünnepén a zsűrizés; a Mosonyi Éva szakmai bizottsági tag kezdeményezésére indított pályázat, melynek célja, hogy a hímes tojások is a magyar örökség listájára kerüljenek; valamint részt vettünk a HH NIO zsűrizési szempontrendszerének megújításában. A Mesterségek Ünnepének szakmai értékelését a rendezvényt követően eljuttattuk a NESZ-hez. A hímes tojás díszítők kiemelkedő minőségű portékával vettek részt a rendezvényen. A HUN 2013 kiírásra Mosonyi Éva, NESZ szakmai bizottsági tag kezdeményezésére nyújtottak be pályázatot. A pályázathoz a Kaptár Egyesület, mint befogadó szervezet nyújtott segítséget. A cél, hogy a hímes tojás a magyar örökség listára kerüljön, illetve előbb-utóbb a hungarikumok közé. Ehhez a célhoz a következő utat határozták meg: tojások összegyűjtése egy szakmai szervezetbe, a hímes tojás örökségünk feltérképezése (múlt- és jelenkutatás), egyéni alkotók és tanítványainak jó

példája, konferencia szervezése, értéktár listára való felkerülés anyagának összeállítása. Sajnos, a pályázatot elutasították, de 2014-ben a Kaptár Egyesület segítségével újra pályáznak. A HH NIO zsűrizési szempontrendszerének megújításában szakmai tanácsadóként a NESZ Tojásdíszítő Szakmai Bizottságának mindhárom tagja részt vett. Próbaszűrin és zsűrin vitatták meg az újabb kritériumok elfogadását. Itt szeretnénk megjegyezni, hogy szakmai bizottságunk három fős létszámát szeretnénk bővíteni. Célkitűzésünk, hogy minden tojásdíszítő technika megfelelően képviseltesse magát. Ezért a tojáskarcolók részéről Bakó Ildikó felvételét javasoljuk és kérjük.

A Tojásdíszítők Szakmai Bizottsága nevében:

Jókainé Gombosi Beatrix

Szálás anyag Szakmai Bizottság beszámolója

A Hagyományok Háza felkérésére részt vettünk a Nemzeti Vidékstratégia program kidolgozásában. Segítséget nyújtottunk a Táncház találkozó kézműves játszóház programjaiban. Közreműködést vállaltunk az „Egy gyékényen árulunk” 2013 évi programsorozat szervezésében lebonyolításában. Részt vettünk a Népművészet Ifjú Mestere cím odaítélésében a zsűrizés alkalmával. A Hagyományok Háza szervezésében hagyományörző családi táborban vettünk részt.

Közreműködöttünk az OKJ átalakításában az új képzési program kidolgozásában. Együtt dolgoztunk a „Kosárfonás” szakmai tankönyv átalakításában. Segítettük az Országos Ifjúsági Kézműves Pályázat szervezését, lebonyolítását. Felvállaltuk a szálás anyag szekció regionális (budapesti) bemutatását, anyaggyűjtés, zsűrizés, kiállítás megrendezését. Részt vettünk a Mesterségek Ünnepén, segítettük a különböző elismerések odaítélését.

Együtt dolgoztunk a III. Országos Kosárfonó Találkozó megszervezésében és sikeres lebonyolításában. Közös szakmai kirándulásokat szerveztünk. A tavaszi és téli időszakban, több iskolában, játszóházban működöttünk együtt a program-szervezőkkel.

A szálás anyag szakmai bizottság nevében:

Székeley Éva

Csipke Szakmai Bizottság 2013. évi beszámolója

A bizottságunk 5 főből áll, szorosan együtt működünk a Magyar Csipkekészítők Egyesületével, közösen szervezünk továbbképzéseket és múzeumlátogatásokat.

Bizottságunk az elmúlt évben két alkalommal szervezett a csipkekészítőknek múzeumlátogatást.

A putnoki Gömör Múzeumban 18 fő vett részt, ahol egész napos kutatási lehetőséget biztosítottak számunkra. A textil gyűjteményről Lakner Mónika néprajzkutató tartott előadást, majd Neszádeliné Kállai Mária, a népművészet mestere mutatott be részletesen egy-egy textilt és azok díszítményeit.

A miskolci Látványtárba tett látogatáson 34 fő vett részt. Előre megbeszélte időpontban fogadott minket a látványtár tulajdonosa, előadásában tájékoztatást kaptunk a gyűjtemény darabjainak eredetéről, majd gyönyörködhetünk a szebbnél szebb viseleti darabokban.

Mindkét múzeum látogatást eredményesnek tartjuk, úgy látjuk, van rá igény.

A Mesterségek Ünnepen bizottságunk végignézte a tagszervezetek bemutatkozását, több helyen is volt csipkebemutató és értékesítés, kirívó esettel nem találkoztunk. A bemutatóról és az értékesítési tárgyokról beszámoltunk a NESZ-nek. **A Mesterségek Ünnepe kiemelt témájának – gyapjú** – bemutatásához bizottságunk is igyekezett megfelelni, már tavasszal

felkértük a csipkekészítőket hogy készítsenek gyapjúból csipkét, ehhez biztosítottuk az alapanyagot, érdekes új dolgok is készültek. Mind a négy nap alatt mesterség bemutatót tartottunk.

*Nagy Vincéné
a Csipke Szakmai Bizottság elnöke*

Pályázati Vándorló fazekas segédek

A NESZ Országos Fazekas Szakmai Bizottsága „Vándorló fazekas segédek” címmel 2012-ben hagyományt teremtő szándékkal pályázatot írt ki, tehetséggondozás céljából 35 év alatti, végzett fazekasok számára. 2014-ben, immár harmadik alkalommal az alábbiak szerint hirdetjük meg a pályázatot:

Fiatal Fazekas Kollégánk!

Hozd el három, általad legszebbnek gondolt edényedet (tárgy együttes egynek számít)!

Lehet ez akár új alkotásod, vagy olyan is, amit már máshol bemutattál. Lehet akár más pályázaton díjazott, vagy egy-egy olyan szépség, amit jó ideje féltve őrzöl, vagy éppen most hűl a kemencédben.

A Fazekas Szakmai Bizottság által legnívósabbnak ítélt munkák alkotója – egyetlen fazekas – jutalma az lesz, hogy 1-1 hetet tölthet a Fazekas Szakmai Bizottság fazekasainál, valamint azokban a fazekas műhelyekben, melyekben szintén szívesen látják a „vándort” (tavalyelőtt Csizmadia Katalint, tavaly Szűcs Tímeát 10 fazekas fogadta műhelyében).

A kiválasztott részt vehet a fazekasműhely munkájában és a mester szállásra és étkezésre is vendégül látja. A befogadó mesterekhez való eljutás költségét a Népművészeti Egyesületek Szövetsége adja ajándékba.

Munkáid mellé csatolj egy önéletrajzot és a fazekas végzettségedet igazoló okmány másolatát.

E pályázat célja, hogy kiírói elősegítsék a fiatal fazekasok szakmai tehetséggondozását.

A Népművészeti Egyesületek Szövetségének Országos Fazekas Szakmai Bizottságának tagjai:

- Fazekas Ferenc, Nádudvar
- Csuti Tibor, Zalaegerszeg
- Horváth Ágota, Pécs
- Magyar Zita, Debrecen
- Szűcs Imre, Tiszafüred

Eredetileg tehát a díj ötheti vándorlás a mesterek közt. Amennyiben további fazekasok is felajánlják az egy heti koszttal, kvártállal való befogadást, a díj annyival nagyobb és tovább tartó lehet. Várjuk a fazekas mesterek jelent-

kezését, megköszönve az előző két évben résztvevő kollégáknak az azonnali lelkesedését.

Jelentkezés: 2014. szeptember 15-ig, a nevezési szándék eljuttatásával Horváth Ágotához:

horvath.agota.pecs@gmail.com vagy

7631 Pécs Kispostavölgy 58. (88) címre.

Információ: 06-72/440244 vagy +36-30/5484628 telefonszámokon

A munkák beadása:

2014. október 1-ig a pályázóhoz legközelebbi fazekas bizottsági taghoz (pontosítás Horváth Ágotával).

Kiállítás megnyitása:

2014. október 4. szombat 15 óra Cuharé Községi és Alkotóház 7631 Pécs Nagypostavölgy-alsó 33.

Tavaly ősszel jelent meg az Akadémiai kiadó Marketing Szakkönyvtár sorozatának köteteként az a mű, amely új szemlélettel közelít a marketing alkalmazásának olyan területéhez, amelynek nem a profitszerzés a közvetlen mozgatórugója. Ma már szép számmal vannak intézmények és cégek, akik a társadalom elvárásaihoz alkalmazkodva építik föl az úgynevezett **nonbusiness marketingjüket** a közjót szolgálva. Ebben a Magyarországon úttörőnek számító vállalkozásban példaként szerepel a Népművészeti Egyesületek Szövetsége (NESZ) is.

A könyv szerzői alapos elméleti fölkészültségről tesznek tanúbizonyságot a vaskos, 350 oldalas tanulmánykötetben. A nonbusiness marketing szerepét jelentőségét és jellegét három példán mutatják be. Ezek: Tappancs Állatvédő alapítvány, a L'Oreal Magyarország kozmetikai cég és a NESZ.

Az alábbiakban összefoglaljuk a NESZ tevékenységét bemutató tanulmányt.

A Mesterségek Ünnepe mint brand
A NESZ legelismertebb, nemzetközi szinten is előkelő helyen jegyzett és sikeres népművészeti, kézműves találkozója a Mesterségek Ünnepe, melyre minden év augusztusában a Budai Várban kerül sor.

A Mesterségek Ünnepe megálmodói annak idején azért választották az ünnepi időpontot, a reprezentatív helyszínt és a kirakodóvásári formát, hogy ezzel is föl hívják a figyelmet arra, hogy a hagyományörző tárgyalatosság a magyar kultúra integráns részét képezi, és hogy ezt Magyarországon milyen sokan, és milyen magas szinten művelik. A szervezők már a kezdet kezdetén arra gondoltak, hogy a rendezvényen együtt jelenjen meg a zene, az ének, a tánc a kézművességgel, mert ez a természetes, mint ahogy a népi hagyományban is együtt vannak. A **Mesterségek Ünnepe** több mint 900 különböző szakmát űző mestere a kéz munkájának örömét és dicséretét sugallva újra és újra kivívja a közönség elismerését, melynek eredményeként minden évben többen látogatnak el erre a kivételesen értékes rendezvényre. Ezért kell azóta is gondosan ügyelni arra, hogy a mesterség-bemutatókon csak nívós, értékes tárgyak készülhessenek. A szervezők a rendezvény ideje alatt naponta végignézik a pavilonokat, és elrakatják azokat a dolgokat, amelyek nem ütnek

meg a mércét, amelyek nem felelnek meg a hagyományörző kézművesség követelményeinek. 1997-től kezdődően először különböző nemzetek (Hollandia, Lengyelország, Olaszország) kulturái vendégeskedtek a Mesterségek Ünnepén, a későbbiekben pedig egy-egy mesterség (kovácsmesterség, hangszerkészítés, szövés, farizekesség, játékkészítés, nemezelés, faművesség) került a fókuszba.

A NESZ a kezdetektől fogva arra törekedett, hogy a rendezvény turisztikai funkciója mellett szakmai fórumként is működjön.

A Mesterségek Ünnepe napjainkban olyan egyedi kulturális esemény, amelyen a legkiválóbb magyarországi hagyományörző népművészek tárgyalatosságát munkájuk közben tekintheti meg a közönség. Népművészeti Egyesületek Szövetsége által felkért szakértők bírálata szavatolja a bemutatott tevékenységek és áruk értékét, valamint a minőségét.

Augusztus 20-án a mesterek és az aratók díszes felvonulással köszöntik a nemzeti ünnepet. Ezen a napon adják át az **Év mestere** és az **Év ifjú mestere** díjat is.

A Mesterségek Ünnepe „értékesítése”
A fesztivál témája (népművészet), helyszíne (a Budai Vár), a legnagyobb turista szezonban (nyár vége), a munkaszüneti napokat övező megrendezése (augusztus 20.), és az ünnepi megemlékezésekhez való kapcsolódása (államalapítás) szerencsés összhangot teremt a rendezvény értékesítése szempontjából.

Mindezeket a lehetőségeket a magyarországi elektronikus médiákban és az írott sajtóban, valamint prospektusokban, plakátokban, zászlókon történő hirdetésekben jól ki lehet használni. Ezen kívül a rendezvényt kulturális csatornákon (külföldi magyar képviselőket), utazási irodák, légitársaságok segítségével, az ő kiadványaikon keresztül világszerte ismerté lehet tenni. Az országban, illetve Budapesten tartózkodó szervezett turistacsoportok programjába is könnyen beiktatható a rendezvény megtekintése.

A Magyarországon megjelenő propaganda-kiadványok, műsorfüzetek, programajánlók, szórólapok, ismertetőik segítségével az itthoni és a Magyarországon tartózkodó nem szervezett turisták érdeklődését is fel kívánjuk kelteni a rendezvény iránt.

A propagandaanyagokon, műsorfüzeteken a szponzorok jelentőségteljesen szerepelnek. Ezen kívül a színpadok környékén nyílik mód cégek reklámozására, valamint a már említett játékos vetélkedők is a rendezvényt támogató cégek népszerűsítésére szolgálnak.

A 2012-es eredmények

A 2012-ben nagyon sok média-megjelenés harangozta be a 26. Mesterségek Ünnepét. Az adatok azokra a médiumokra vonatkoznak, amelyekkel rendszeres kapcsolatban áll a NESZ, illetve akiknek tevékenységét a sajtófigyelés követi. Ezen kívül még valószínűleg számos, kevésbé ismert, egyedileg érdeklődő médium is hírt adott az eseményről.

A médiában történő nem igazán előnyös változások a televíziók kulturális műsorainak számát érintették, ugyanis hagyományos előzetes beharangozó beszélgetés a nyári műsorstruktúra hiányosságai okán csak a TV2 Reggeli Gondolatok c. műsorában tudott készülni. A rendezvényen magán ugyanakkor minden országos televíziós csatorna képviseltette magát forgatócsoportokkal, így a híradókban, ünnepi össze-

foglalóban minden csatornán szerepeltünk, így a Magyar Televízióban, az RTL Klubban, a TV2-n, a Duna TV-ben, az Echo TV-ben és az ATV-ben egyaránt.

Kiemelt médiapartnerek voltak ismét mindazok a magazinok, amelyeket olyan olvasók forgatnak leginkább, akik maguk is szívesen kézműveskednek, vagy foglalkoznak kreatív tevékenységgel, így a Nők Lapja Konyha, Mi Otthonunk, és a Veranda Magazin is. Idén nem jött létre együttműködés a Geomédia kiadóval, személyi változás miatt, de a kitelepülés színvonalával idén is minden partner elégedett volt.

A legtöbb magazin kulturális ajánlóban hozta a hírt, így a Nők Lapja, a Blikk Nők, a Nők Lapja Évszakok, a Nők Lapja Psziché, a Diéta és Fitness, a Piac és Profit is felhívta olvasói figyelmét a nyár kedvenc eseményére.

Családi lapok is ajánlották a programot, így a KépMás családmagazin, mely együttműködő partnerként szintén többször számolt be a fesztiválról.

A rendezvény környékén pedig természetesen az összes napilap is előzetesen ajánlotta olvasói figyelmébe a Mesterségek Ünnepét, így a Metropolis, a Blikk, a Bors, a Vasárnapi Hírek és az összes megyei lap is, a Magyar Nemzet pedig utólag is beszámolt a történésekről.

A külföldi vendégeket, vagy a hazánkban élő külföldieket az úgynevezett expat lapokkal célozták meg, a Funzine, a Budapest Zeitung, a Budapest Times és a Servus magazin is évek óta partnerünk a beharangozásban, ez idén is éppen így történt. 2012-ben tovább nőtt az

online kommunikáció jelentősége is, hiszen a legtöbben manapság már az Internet segítségével tájékozódnak. A rendezvényt megelőző hónapokban, hetekben több sajtóközlemény is született, amelyeket a hírügynökségek, hírportálok, kulturális portálok, családi magazinok szívesen megjelentettek. A beharangozó cikkeken, programokon kívül bannerkampánnyal is jelen voltunk több internetes portálon, így a Vendégyár.hu, a NőiNetcafé, a Női Portál, a Port.hu, és a Kultúrpart.hu is kiemelten promotálta a 26. Mesterségek Ünnepét. A 2011-ben indított, és az egész év során életben tartott Mesterségek Ünnepe Facebook profil az idei szezonra jelentősen megerősödött, és a legaktívabb, aktuális kommunikációra is lehetőséget adott a rendezvény négy napja idején.

Az információáramoltatás másik célja: a népművészeti társadalom szolgálata
NESZ törekvése, hogy tagságát és a széles, népművészet iránt érdeklődő közvéleményt hírekkel, információkkal lássa el a népi kézművesség eseményeiről. Ezzel fontos kulturális missziót teljesít. Hogy ez a misszió minél hatékonyabban megvalósulhasson, a NESZ

saját tevékenységét a teljes társadalom számára elérhetővé, nyitottá teszi. Nemcsak a Mesterségek Ünnepét segíti külön marketing- és kommunikációs stratégiával, hanem minden hozzá köthető fesztivált, eseményt, ahol a tárgyalgató népművészet a közönség ízlését, szemléletét gyarapíthatja. Szövetség tagjai számára a **Hírmondó – Mesterség és Művészet** címmel periodikát jelentet meg, évente 4 alkalommal, 2004-től megújult formátumban, tartalmasabb, és igényesebb formában. Ez a kiadvány népművészeti, kulturális periodika; cikkei tárgyalják az évszázados múltra visszatekintő hagyományokat, és a népművészetben jelentkező mai kezdeményezéseket, és új jelenségeket. A lap rendszeresen bemutatja a kézműves alkotókat, mestereket, időseket és fiatalokat, továbbá beszámol a szakma kiemelkedő eseményeiről, rendezvényeiről, tudósít a konferenciákról, ismerteti a díjazottak tevékenységét. Évek óta működik a NESZ internetes oldala (www.nesz.hu), amelyet tartalmában folyamatosan gazdagítunk.

A Népművészeti Egyesületek Szövetsége 2005-ben újraindította a Népművészeti Akadémia prog-

ramsorozatát, amelyet a Nemzeti Kulturális Alap támogatott. A Népművészeti Akadémián olyan beszélgetéssorozatok folynak, ahol szakértőkkel együtt újragondolhatjuk, aktualizálhatjuk hagyományainkat.

Kilépés az országhatáron túlra

A NESZ több hazai rendezvényen vesz részt állandó szervezőként, egyebek mellett a tavaszi Táncháztalálkózón, gasztronómiai fesztiválokon és ünnepkörökhöz (karácsony, húsvét) kötődő vásárokon. Szakmai segítséget nyújt a kárpát-medencei magyar fesztiválok lebonyolításához. Idén két, Magyarország nemzetközi imázsának szempontjából meghatározó esemény szakmai lebonyolítója, illetve részben szakmai tanácsadója. Az egyikre tavasszal Linzben került sor, a másikra nyáron Washingtonban. Az amerikai fővárosban kéthetes eseménysorozat keretében mutatkozott be a teljes magyar népi kultúra, a tárgyalgató magyar népművészet és gasztronómia.

Dalmáth Lajos

Kiadja a *Népművészeti Egyesületek Szövetsége*

1011 Budapest, Szilágyi Dezső tér 6. • Postacím: 1255 Budapest, Pf. 193. • telefon/fax: (1) 214-3523 • neszfolk@nesz.hu • www.nesz.hu • www.mesterporta.hu

Felelős szerkesztő: Igyártó Gabriella • Főszerkesztő: Türk Timea

Szerkeszti a szerkesztőbizottság: Horváth Ágota, Hubert Erzsébet, Igyártó Gabriella, Káldy Mária, Nagyné Nyikus Anna

Fotók: Erdei T. Lilla, Gombos Miklós, Gombosi Beatrix, Hont Angéla, Ifjú-Tóth Enikő, Komendó Gabriella, Németh Orsolya, Nyikus Anna, Off Péter, Szmeló Judit

A borítón Erdei T. Lilla munkája látható

Design: Kaszta Dénes – Arkas Design – www.arkas.hu

Nyomdai kivitelezés: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft.

Megjelenik negyedévente • A következő szám lapzártája: 2014. május 1.

HUISSN 1586-0752

A kiadvány megjelenését támogatja a

Nemzeti Kulturális Alap